

Faulí i Olivella, Josep

Setmanaris de postguerra

1. Objecte

Hi són preses en consideració les publicacions periòdiques en llengua catalana, de periodicitat setmanal i d'abast nacional, editades després de la guerra de 1936-1939. Aquesta referència, tot i tan llunyana, continua essent ineludible per a arribar a entendre la realitat actual. Pel que fa a l'abast nacional, la veritat és que, se li doni el significat que se li doni, en la pràctica es refereix, sobretot, al Principat perquè, malgrat alguns progressos indubtables protagonitzats pel setmanari *El Temps*, «en termes generals, fora del Principat, el consum de premsa en català és insignificant» (Jones, 1989, 99). Molt probablement, en una societat normalment constituïda aquest objecte es podria limitar als setmanaris d'informació general, però, en el context de les nostres precarietats específiques, una consideració conjunta de tots els esforços en la vertebració de setmanaris d'abast nacional pot ser més orientadora.

Com que no es tracta d'edicions autònomes, resten fora d'aquest objecte, malgrat llur aparició setmanal, els dominicals de la premsa diària, dels quals val la pena de recordar-ne dos que encara es publiquen:

— *Presència*, capçalera que, després d'una llarga història, una part de la qual com a setmanari d'abast nacional i, per tant, inclosa a l'objecte que es descriu, a partir del número 564 (12.12.1982), esdevingué suplement dominical de *Punt Diari*, és a dir, l'actual *El Punt*.

— *Set Dies de l'Observador*, capçalera en certa manera successora del setmanari *Set Dies d'Actualitat* i convertida en dominical del diari *El Observador de la Actualidad* a partir d'un nou número 1 (22.12.1991).

La limitació a periòdics de difusió nacional deixa fora de l'objecte una gran riquesa que ve de lluny perquè, si bé la sortida a la llum de la premsa en català després del franquisme es féu per mitjà d'exposicions de premsa comarcal, el procediment ja havia estat emprat, quaranta-cinc anys abans, després de la primera dictadura del segle (Bertran, 1931). Una mostra no selectiva però prou representativa d'aquesta riquesa, pel que fa al període estudiat i a la periodicitat setmanal, l'ofereixen publicacions com ara *Setmanari Montbuir* (Caldes de Montbui, 1925), *El Maresme* (Mataró, 1929), *Torelló* (Torelló, 1934), *Nova Tàrrrega* (Tàrrrega, 1944), *Vida* (Igualada, 1945), *Forja* (Castellar del Vallès, 1946), *Reus* (Reus, 1952), *Tothom* (Vilafranca del Penedès, 1969), *Hora Nova* (Figueres, 1977), *Ebre Informes* (Tortosa, 1978), *Informes Baix Penedès* (el Vendrell, 1978), *Plaça Gran* (Granolers, 1978), *L'Olotí* (Olot, 1979), *La Comarca d'Olot* (Olot, 1979), *Ausona* (Vic, 1981)...

2. Història

Per a la subdivisió del període empro fites ja assenyalades (Guillemet, 1976): són les de 1966 i de 1975, que corresponen a la Llei Fraga i a la mort del dictador respectivament. Més que qualsevol teoria o qualsevol consideració jurídica, l'experiència demostrà que les coses canviaren des del mateix 20 de novembre de 1975: la publicació de *l'Avui* un any i dos mesos abans de les primeres eleccions democràtiques en fou una prova suprema.

2.1. 1939-1966

Aquest període es caracteritzà per la manca total de setmanaris d'abast nacional. Després d'una etapa de desaparicions notables —darrer *Xut!*: número 718 (14.7.1936); darrer *Papitu*: número 1450 (7.1.1937)—, durant el mes de desembre de 1938 i el de gener de 1939 s'acomplí la liquidació definitiva de la premsa en llengua catalana. És una època força estudiada (Campillo, 1979), que acaba amb números finals com aquests:

— 107 (12.12.1938) de *Juliol*, editat per les Joventuts Socialistes Unificades de Catalunya. Número 1: 3.9.1936.

— 1806 (24-31.12.1938) d'*En Patufet*. Aquesta publicació, durant el darrer any, havia substituït la periodicitat setmanal per la quinzenal unes quantes vegades.

— 3097 (6.1.1939) de *L'Esquella de la Torratxa*.

— 53 (14.1.1939) de *Meridià*. Número 1: 14.1.1938.

Després d'això, a causa del signe final de la guerra, es féu el silenci més absolut que durà més de vint-i-set anys. Joan Torrent inventaria trenta-tres publicacions barcelonines entre 1944 i 1966, però no pot esmentar cap setmanari en català (Torrent, 1969): el mateix buit restà palès a la seva obra en col·laboració amb Rafael Tasis (Torrent-Tasis, 1966).

Hi hagué moltes temptatives, totes de poca vida, però no eren temps per a exposar-se a les exigències d'una sortida setmanal. Les temptatives, normalment més per motius legals que no pas econòmics, no podien reeixir, com demostren aquestes històries breus, de les quals cal destacar especialment la segona perquè es féu des de Mallorca:

— *Aplec*: 1 (abril de 1952).

— *Raixa*: 1 (gener de 1953) i 2 (febrer de 1953).

— *Quart Creixent*: 1 (abril de 1957), 2 (juliol de 1957), 3 (desembre de 1957) i 4 (abril de 1958).

L'absència total de publicacions setmanals en català facilità l'èxit d'un gran setmanari en llengua castellana, *Destino*, la història del qual (Geli, 1990) és significativa i allisonadora en molts aspectes.

2.2. 1966-1975

Aquest període, amb possibilitats en comparació de l'anterior però ple de limitacions encara, comptà amb quatre setmanaris, dels quals només un va néixer amb aquesta periodicitat.

El 22 de juliol de 1966 es trencà el llarg silenci amb l'aparició del primer número de *Tele-estel*, setmanari que l'equip Fraga autoritzà com una mena de conillet d'Índies de la situació creada per la nova llei de premsa. Tot i que el setmanari, després d'una bona rebuda, anà perdent posicions al mercat, «representà un primer punt de referència important per a comprovar l'existència d'un mercat potencialment ampli de públic lector de revistes d'informació general a Catalunya» (Gifreu, 1983, 269). Quan ja tenia gairebé tres anys,

el setmanari anuncià una pausa en l'edició al número 152 (13.6.1969), però, contràriament al que és més normal després d'aquestes interrupcions, que solen coincidir amb la desaparició de la publicació, passat l'estiu publicà el número següent, el 153 (26.9.1969): fou l'assaig d'una fórmula moderadament renovada que no serví per a aturar-ne la davallada i, sense avisar, el setmanari es publicà, finalment, per darrera vegada amb el número 191 (19.6.1970).

Si fou un fet realment històric que *Tele-estel* trenqués el silenci de tants d'anys, no ho va ser pas menys que reaparegués el mític *En Patufet*, parcialment rebatejat ara *Patufet*. Fou setmanal a partir del número 73 (10.9.1971), però s'esllanguí de mica en mica per falta d'un nombre suficient de lectors i només arribà al número 167 (29.6.1973).

Mentre que *Tele-estel* i *Patufet* foren, sobretot, concessions del poder, al final d'aquest període dues velles capçaleres es convertiren en setmanals i assajaren la difusió nacional. El canvi s'esdevingué a partir dels números següents:

— *Presència*: 315 (20.4.1974).

— *Canigó*: 361 (7.9.1974).

Presència era una publicació gironina que, en castellà, havia fet una bona feina de resistència. *Canigó*, de Figueres, tenia una història més modesta, però ara començava una etapa completament nova: el número esmentat és el primer que es datà a Barcelona, però el primer que s'hi confeccionà completament fou el 392 (12.4.1975).

En acabar-se aquest període, hi havia dos setmanaris en llengua catalana de difusió nacional: *Presència*, que continuava editant-se a Girona però assajava d'arribar a tot el país, i *Canigó*, que, tot i que una mica artesanal, era la publicació en llengua catalana més important que existia en aquells moments.

2.3. 1975-1992

Amb el nou temps apareix, si més no en un principi, un nou *tempo*, com palesen aquestes novetats:

— Número 450 (11.10.1976) de *Treball*, en el qual la veterana publicació del PSUC convertí la seva periodicitat en setmanal.

— Número 1 (18.10.1976) d'*Arreu*.

— Número 7 (25.5.1977) de *L'Hora Socialista*, que encetà una breu etapa de periodicitat setmanal.

— Número 1 (27.5.1977) d'una nova època d'*Oriflama*, una altra

publicació veterana, que començà ara, amb una numeració nova, una etapa de periodicitat setmanal.

— Número 1 (3.11.1977) de la «segona època» de *L’Hora Socialista*, que continuà la breu etapa setmanal anterior amb una nova numeració.

— Número 1 (3.3.1978) de *Rodamón* (publicà abans dos números 0 datats, respectivament, el 6.7.1977 i el 23.10.1977).

— Número 1 (10.10.1978) de *La Pipa d’en Roc*.

— Número 1 (18.2.1979) de *L’Hora*, precedit per un número 0 (15.1.1979).

— Número 1 (23.3.1979) d’*Amb Potes Rosses*.¹

— Número 3 (19-25.3.1979), primer setmanal, de *L’Esplai*.

— Número 1 (29.3.1979) de *Catalunya Cristiana*.

— Número 1 (9.9.1980) de *La Bimba*.

En quatre anys, doncs, varen néixer onze setmanaris d’abast nacional. Fou una florida no igualada mai, fruit d’il·lusions i expectatives que la realitat no confirmà. La veritat és que, quan sortí el número 1 (18.12.1981) d’*El Món*, d’aquelles onze publicacions nou ja havien deixat de publicar-se i només continuaven sortint cada setmana *Treball* i *Catalunya Cristiana*.

Arreu, setmanari d’esquerra, combatí i d’una qualitat molt estimable, només arribà al número 24 (3.4.1977). *Oriflama*, situat políticament en l’òrbita d’UDC, desaparegué definitivament quan la nova etapa assolí el número 30 (17.12.1977). *L’Hora Socialista*, portaveu del Partit dels Socialistes de Catalunya en la tongada inicial i edició de COPS (Comunicacions del Partit Socialista de Catalunya) en la «segona època», tingué com a darrer el número 32 (15.7.1978), a la pàgina 4 del qual Joan Barril escrivia: «L’HORA se’n va.» *L’Esplai* fou una edició de Promotora de Televisió Catalana, SA: anuncià canvis al número 34 (23-30.11.1979) i, ja a mal borràs, perdé la periodicitat i arribà a desaparèixer molt aviat. Molt curta vida tingueren els tres setmanaris humorístics: els «fascicles» de *La Pipa d’en Roc*, publicació mataronina, només arribaren al 40 (18.7.1979), en el qual

1. Encara que la segona edició de la GEC diu sobre *El Be Negre* que «l’any 1979 hi hagué un intent de recuperar-lo (amb el subtítol “Amb Potes Rosses”, que no prosperà), aquesta no n’és la història completa. Per raons legals hom no el pogué recuperar totalment, però sortí amb la capçalera *Amb Potes Rosses*. Com a pròleg, però, i per indicar-ne la continuïtat, es publicà el número 246 (15.3.1979) d’*El Be Negre* que pertocava seguint l’antiga numeració: en aquesta edició és on s’emprà el subtítol indicat.

afirmaven que «s'ha acabat el bròquil»; *Amb Potes Rosses*, publicació amb unes despeses més grans, no superarà el número 11 (2.6.1979), i *La Bimba. Setmanari humorístic d'esports*, s'encallà en el 6 (14.10.1980).

*L'Hora*² mereix una menció especial. Era la més «normal» de totes aquelles publicacions, però, tot i que tingué una existència més llarga, només visqué poc més de dos anys. Dirigida per Pere-Oriol Costa i editada per L'Hora SA, comptà, entre d'altres, amb les signatures de Xavier Sabaté (redactor en cap), Joan Barril, Francesc Navarro, Josep M. Huertas, Xavier Fabrès, Màrius Carol, Agustí Pons, Andreu Castellet, Jordi Garcia-Soler i Ramon Barnils. Fins al número 25 (segona quinzena de 1976) dugué com a subtítol les paraules *El setmanari de Catalunya*: aquest fou suprimit al número 26 (9.9.1979), en el qual el setmanari passà a denominar-se *L'Hora de Catalunya*. Malgrat esforços i dedicació, ni la publicitat ni els lectors no hi respongueren amb la intensitat necessària. Després del número 93 (11-18.2.1981) s'esdevingué un petit compàs d'espera, però, ràpidament, el setmanari tancà la seva història amb el número 94 (25.2 - 4.3.1981). Una anàlisi de primera hora pogué atribuir el fracàs a una presència dominant de partidisme socialista, però la història posterior posa en quarantena, si més no parcialment, una simplificació d'aquesta mena.

Rodamón, publicació informativa per a nois i noies, visqué encara uns quants anys més, però només pogué conservar la periodicitat setmanal fins al número 83-84 (4.1.1980) perquè «va trobar-se involucrada en la crisi econòmica que va afectar tan profundament el grup Mundo» (Larreula, 1985, 215).

Tantes crisis en tan pocs anys imposaren una dosi de realisme que es traduí en una reducció de les novetats. De 1981 fins ara només hi ha hagut aquestes:

- Número 1 (18.12.1981) d'*El Món*.
- Número 1 (22-29.4.1982) de *Cul de Sac*.
- Número 1 (28.5.1984) d'*El Temps*.
- Número 1 (21-27.2.1987) d'*Ara*.
- Número 1 (14.11.1988) d'*El Drall*.
- Número 1 (17.11.1989) de *Set Dies d'Actualitat*. Publicà un número 0 (29.9.1989).

2. És un vell costum emprar el substantiu «hora» a les capçaleres de publicacions. Ara, *L'Hora Socialista*, *L'Hora* i *L'Hora de Catalunya*, però, abans, *La Hora* (1919), *L'Hora* (1930), *Hora de España* (1937), *L'Hora de Catalunya* (1943), *La Hora XXV* (1957)...

— Número 1 (29.1.1990) d'*El Triangle*.

— Número 1 (25.1.1991) de *Diari de la Pau*.

En els cinc anys 1976-1980 varen néixer onze setmanaris, mentre que en els onze 1981-1991 només n'aparegueren set de nous: es passà, doncs, d'una mitjana de 2,20 per any a una de 0,63 (en els deu anys 1966-1975 fou de 0,40). Tot i el nou realisme i l'existència d'ajuts tan insuficients com es vulgui, però que abans no existien, les crisis continuaren i afectaren, igual que abans havien afectat *L'Hora*, productes ben pensats i realitzats professionalment com *El Món*: «[...] ni *Tele-estel*, el 1966, ni *l'Avui* ni *l'Arreu* el 1976, no foren un projecte tan seriós i tan realista d'incursió impresa en la societat catalana» (Faulí, 1982, 19), però, després d'una història parcialment accidentada i gairebé sempre brillant, s'acomiadà a la francesa amb el número 338 (13-19.10.1988).

El Món volgué allunyar-se de la pàtina de frivolitat de *L'Hora* sense que això provoqués un canvi radical en els resultats. En set anys va tenir set directors: Bassets (1981-1982), Bastardas (1982-1984), Rodríguez (1984), Julian (1984, en funcions), Sarret (1984-1985), Barriol (1985-1987) i Puig (1987-1988). Va sofrir tres eclipsis en la seva aparició, que sempre feien pensar en el pitjor: del número 59 (21.1.1983) al número 60 (15.4.1983), del número 124 (6.7.1984) al número 125 (6.9.1984) i del número 155 (6.4.1985) al número 156 (19.4.1985).

La crisi d'*El Món*, tot i que fou la més important, no fou pas l'única. L'any 1985 hom comentava amb raó que «no han reeixit en català *Arreu*, *Oriflama*, *L'Hora* ni *Canigó*; sols es manté *El Món*» (Guillamet, 1985, 37), però aquest també sucumbí. I molts més l'acompanyaren:

Cul de Sac només durà fins al número 6 (27.5 - 2.6.1982).³

El Drall, seguint el que sembla destí dels nostres setmanaris humorístics, tingué una curta vida que acabà amb el número 14 (15.2.1989): aquesta era una segona època, perquè en un intent anterior se n'havien arribat a publicar tres números mensuals.

Diari de la Pau fou una experiència especial que, en l'etapa setmanal que ens interessa, arribà al número 7 (8-14.3.1991): tot i que indubtablement fou un setmanari, la seva realitat s'escapa una mica

3. La darrera facècia del setmanari fou numerar «6 bis» el número final, que era simplement el sisè.

d'aquesta història; però, de fet, no podem oblidar que la major part de les publicacions estudiades presenten alguna forma de singularitat.

El darrer *Treball* setmanal fou el número 725 (17-22.6.1982). Al número 726 (23.6 - 6.7.1982), primer de la nova periodicitat quinzenal, no se'n donà cap explicació, però, a la pàgina 1 del número 727 (8.7.1982), amb el títol «Treball canvia», es féu referència a uns plantejaments nous «més ajustats a les nostres possibilitats econòmiques».

Un any després del canvi de periodicitat de *Treball*, arribà la crisi de *Canigó* amb el número 807 (26.3.1983): Isabel-Clara Simó, la directora, després d'haver lluitat molt, va dir que ja en tenia prou, cosa ben explicable perquè el setmanari havia estat un gran acte de voluntarisme sense que mai arribés a estabilitzar-se. *Canigó* fou una de les nombroses publicacions catalanes que comptaren amb la col·laboració de Miquel Quintana, però no aconseguí l'ajut institucional que, segons que sembla, volia i necessitava.

Ara, Revista de Ràdio i TV Catalanes, tot i que només arribà al número 8 (11-17.4.1987), fou un intent peculiar per la seva especialització, per la presència de gent, si més no teòricament, ben informada a l'empresa i pels 100.000 exemplars del primer número; però, com que el mercat fixà aviat aquest tiratge en poc més de 5.000, aquells empresaris ben informats d'Activitats & Mass Media SA reconegueren ràpidament que s'havien equivocat i plegaren.

Set Dies d'Actualitat va acabar amb el número 85 (28.6.1991), a la portada del qual s'anunciava: «Fins al setembre. La setmana ja no tindrà Set Dies.» Sembla que, en aquest cas, no es tractà pas de la mentida piadosa final que han dit tantes publicacions, sinó de l'anunci de la conversió en dominical en llengua catalana d'*El Observador de la Actualidad*. En el cas de *Set Dies d'Actualitat*, la temptativa editorial fou notable i començà amb un capital de 110 milions de pessetes i una organització força sòlida, però els resultats econòmics foren sempre deficients, de manera que, davant la necessitat de noves inversions, s'optà per la desaparició-conversió.

Quan aquesta història s'acaba, només es continuen publicant tres setmanaris de difusió nacional, tots tres nascuts en el període 1975-1992:

Catalunya Cristiana, publicació catòlica però no dependent directament de la jerarquia, n'és el degà i, amb dotze anys i mig de vida, és un dels casos de longevitat destacada de la premsa catalana. Cap més capçalera d'aquesta història no ha durat tant.

Els altres dos setmanaris que encara es publiquen són *El Temps*, que s'apropa als vuit anys d'existència, i *El Triangle*, que acaba de celebrar-ne els dos. Si el primer representa, per fi, la consolidació d'un setmanari d'informació general, el segon és, amb connotacions especials, l'èxit de la fórmula humorística tantes vegades assajada. El cas d'*El Temps* és excepcional perquè és una creació valenciana per a tots els Països Catalans i, com es deia a l'editorial de la pàgina 3 del seu número 400 (17.2.1992), és «l'únic mitjà capaç d'informar per igual dels distints territoris d'identica expressió i des d'ells».

3. Publicacions

L'inventari total és de 23 publicacions (vegeu l'apèndix final). Pel que fa al nombre de novetats o desaparicions, es classifiquen per anys d'aquesta manera:

<i>Any</i>	<i>Novetats</i>	<i>Desaparicions</i>
1966	1 (<i>Tele-estel</i>)	—
1970	—	1 (<i>Tele-estel</i>)
1971	1 (<i>Patufet</i>)	—
1973	—	1 (<i>Patufet</i>)
1974	2 (<i>Presència, Canigó</i>)	—
1976	2 (<i>Arreu, Treball</i>)	—
1977	2 (<i>Oriflama, L'Hora S.</i>)	2 (<i>Arreu, Oriflama</i>)
1978	2 (<i>Rodamón, La Pipa...</i>)	2 (<i>Presència, L'Hora S.</i>)
1979	4 (<i>L'Hora, Amb Potes... L'Esplai, Catalunya Cristiana</i>)	3 (<i>Amb Potes..., La Pipa d'en Roc, L'Esplai</i>)
1980	1 (<i>La Bimba</i>)	2 (<i>Rodamón, La Bimba</i>)
1981	1 (<i>El Món</i>)	1 (<i>L'Hora</i>)
1982	1 (<i>Cul de Sac</i>)	2 (<i>Cul de Sac, Treball</i>)
1983	—	1 (<i>Canigó</i>)
1984	1 (<i>El Temps</i>)	—
1987	1 (<i>Ara</i>)	1 (<i>Ara</i>)
1988	1 (<i>El Drall</i>)	1 (<i>El Món</i>)
1989	1 (<i>Set Dies</i>)	1 (<i>El Drall</i>)
1990	1 (<i>El Triangle</i>)	—
1991	1 (<i>Diari de la Pau</i>)	2 (<i>Diari de la Pau, Set Dies</i>)

El balanç total és de 23 novetats, 20 desaparicions i 3 publicacions en curs de publicació.

3.1. Gèneres

Els 23 setmanaris, pel seu contingut, es poden classificar d'aquesta manera:

— 10 d'informació general: *Arreu*, *Canigó*, *L'Esplai*, *L'Hora*, *El Món*, *Oriflama*, *Presència*, *Set Dies d'Actualitat*, *Tele-estel* i *El Temps*.

— 6 d'humor: *Amb Potes Rosses*, *La Bimba*, *Cul de Sac*, *El Drall*, *La Pipa d'en Roc* i *El Triangle*.

— 2 d'infantils: *Patufet* i *Rodamón*.

— 2 de partit: *L'Hora Socialista* i *Treball*.

— 3 de temes diversos: *Catalunya Cristiana*, *Ara* i *Diari de la Pau*.

És fàcil de veure que aquesta classificació mostra les presències clàssiques a la premsa catalana, de la religió a la política i de la informació general a l'humor. Cal considerar excepcional el nombre de capçaleres dedicades a aquest gènere, fet que, més enllà de les dificultats repetides de consolidació, respon a una de les línies més clares de la nostra tradició: *El Triangle*, amb una història més llarga que cap dels altres setmanaris humorístics de postguerra, sembla trencar amb aquests mals precedents.

3.2. Durada

D'aquests 23 setmanaris, només 13 superaren l'any d'existència, però, d'aquest, sols 5 sobrepassaren els quatre: *Canigó*, *Catalunya Cristiana*, *El Món*, *El Temps* i *Treball*. Entre aquests setmanaris de màxima durada, cal destacar que *Catalunya Cristiana*, amb més de dotze anys d'història, i *El Temps*, gairebé amb vuit, encara continuen publicant-se.

3.3. Viabilitat

La nota més comuna en gairebé totes aquestes publicacions és la precarietat de la propietat, una precarietat que, sovint, es revesteix de formes empresarials atípiques. És una característica que acompanya, fins i tot, els setmanaris que es publiquen actualment i que, en principi, semblen consolidats. Si l'empresa d'*El Triangle* és tan modesta com està ben administrada, la atipicitat-precarietat de les altres dues és clara:

— *Catalunya Cristiana* ha aconseguit d'estabilitzar la seva economia gràcies a una fundació d'amics que cobreix el dèficit normal del setmanari.

— *El Temps* s'engegà gràcies a la mateixa fórmula de comptes de participació que s'emprà per al llançament de *l'Avui*. Això, en la pràctica, equival a una col·laboració a fons perdut, i el setmanari, ja en ple funcionament, hagué de fer una altra petició de més aportacions en les mateixes condicions.

L'única empresa important de les 23 publicacions considerades fou la de *Tele-estel*, però no havia estat creada específicament per al setmanari. Hi ha hagut, també, alguna empresa notable, com la de *Set Dies d'Actualitat*, però el fet més corrent ha estat la precarietat. Aquesta s'ha de valorar tant intrínsecament com amb relació a les possibilitats de lectors i d'anunciants: normalment, la capacitat de resistència fou molt petita, la qual cosa explica el gran nombre de setmanaris que no superaren l'any de vida. En aquestes condicions, massa sovint —el cas d'*El Món*, per exemple— s'ha hagut de fer apel·lacions al civisme i a la consciència ciutadanes.

En ajut de la precarietat-atipicitat s'han establert subvencions institucionals. La Generalitat de Catalunya, per exemple, l'any 1990, entre moltes més subvencions, atorgà 40 milions de pessetes a *Set Dies* i *El Temps*. I —n'és un altre exemple— 6.179.769 pessetes a *Catalunya Cristiana*.

3.4. Difusió

Sabem que, pel que fa a la revista *Arreu*, «la xifra més baixa de liquidació/venda correspon als quatre darrers números, i mai no va ser inferior als 12.000 exemplars» (Riera, 1984, 48). Amb tot, com sabem, el setmanari s'ensorrà i contradigué el tòpic segons el qual, a partir dels 10.000, es podia assegurar una publicació. Realment, aquesta xifra ha esdevingut una mica mítica, i el tiratge màxim d'*El Món* que arribà a consignar l'OJD fou, precisament, 10.300. *La Pipa d'en Roc* començà amb 10.000 i acabà amb 7.000, i, com tants altres setmanaris, resultà inviable.

Hi hagué, però, algunes xifres que s'allunyaven dels 10.000. Pertanyen a aquell primer període indefinit amb poques capçaleres i amb un delit de recuperació encara no contrastat amb la realitat: *Tele-estel* superà els 70.000 exemplars al començament, però, en dos anys, en perdé

50.000; *Patufet* tingué un tiratge important abans de l'etapa setmanal, però, quan plegà, amb prou feines arribava als 15.000.

També la *Presència* setmanal superà els 10.000, però *Canigó* no hi arribà mai. El cas de *Catalunya Cristiana* és un exemple sostingut de creixement constant i limitat amb la barrera dels 15.000, que *El Temps* ha superat netament.

4. Valoració

El panorama general que configura aquesta ordenació de materials històrics no és falaguer, però, per a mesurar-lo degudament, cal rectificar, si més no parcialment, la valoració del passat. En realitat, «mirant la història, aquesta situació no ha de sorprendre. En tota la història de la premsa en català, fins i tot durant la II República que a Barcelona hi hagué més diaris que mai en català, l'impuls és degut al catalanisme en sentit ampli i als partits polítics. La naixent premsa d'empresa no feia pas, ja aleshores, l'opció del català» (Guillamet, 1986, 6), de manera que, segons les conclusions del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, «el període de la Segona República, quant als mitjans de comunicació, ha estat sovint magnificat».

Amb aquests precedents i amb el coneixement de la realitat actual, no és difícil concloure que «la necessitat d'una premsa en català normalitzada no és avui una demanda ni tan sols una preocupació prioritària, ni per la classe política ni per l'opinió pública» (Guillamet, 1991, 20). L'anàlisi freda mena a un pessimisme innegable, en el context del qual es pot afirmar que «la premsa d'abast general en català, sigui diària o no diària, és residual, és pràcticament inexistent» (Figueres, 1990, 19). Amb tot, n'hi ha que saben considerar més els aspectes positius i ens recorden que «des de la fi del franquisme mai no ha deixat d'existir una publicació setmanal d'informació general, i normalment n'han sortit dues alhora» (Fabre, 1990, 29).

El Temps va organitzar i va publicar una taula rodona sobre els problemes de la premsa en llengua catalana, en el decurs de la qual Enric Bastardas va afirmar que el «mercat dels setmanaris ara és massa difícil» i que «és molt difícil competir en un mercat petit amb un producte informativament ben fet» (Maresma, 1991, 13). La història de mig segle, durant vint-i-sis anys dels quals hi hagut

activitat en el sector, sembla confirmar-ho. Empreses improvisades i històries curtes hi han coincidit, però uns plantejaments empresarials més rigorosos tampoc no hi han reeixit.

És una llarga història en la qual els resultats es repeteixen, tot i que les causes semblen canviar. S'ha dit sobre la curta història de l'*Oriflama* setmanal que la publicació «hagué de plegar perquè s'havia convertit en setmanal» (Figueres, 1989, 102), afirmació que subratlla les dificultats d'aquesta periodicitat i que, si més no a causa dels costos, és indiscutible. Unes altres vegades, però, les explicacions han anat per uns altres camins. A *Presència*, per exemple, la culpa fou atribuïda a la política perquè una publicació unitària esclatà en fer-se lògica la competència entre els grups, de manera que, «incapaç de suportar els costos i corcada per les dissensions internes, el mes de maig de 1978, no tingué altre remei que reconvertir-se en mensual» (Vinyoles, 1984, 114). Amb tots aquests precedents d'una llarga línia de fracassos que culminen en *El Món* i *Set Dies d'Actualitat*, no és estrany que *El Temps*, a l'editorial, ja esmentat, del número 400, afirmés que és «excepcional qualsevol aventura» de fer una publicació com la seva en català.

La constatació és fàcil, perquè es basa en unes dades objectives clares. No passa el mateix amb les explicacions perquè és veritat l'«absorció per part dels diaris de les temàtiques setmanals més properes als diaris, com l'esport, l'economia o la religió» (Guillamet, 1990, 88), però aquest és un fet general, mentre que no ho són les nostres crisis específiques. No és estrany, per tot això, que s'imposi un pessimisme tan ben fonamentat com perillós basat en profecies com aquesta:

Els anys 90 veuran com a la premsa comarcal el català serà majoritari i, tanmateix, en tots els subsectors de premsa on la temàtica és d'interès general, el català serà minoritari, residual o inexistent (Figueres, 1989, 112).

Les experiències dels darrers vint anys obliguen a replantejar els judicis sobre el *Tele-estel* inicial. Ja s'ha assenyalat alguna discrepància en precisar que, «per a Francesc Vallverdú, el fracàs de *Tele-estel* no vol dir, com per a Sempronio, el de tot setmanari en català» (Guillamet, 1976, 41), precisió que sembla, en principi, raonable però que l'experiència, molt probablement, no confirma del tot.

Ara, aquestes són elucubracions que superen la història estricta, però no fan sinó recollir directament la realitat, i les expressions més pessimistes que afirmen que la premsa «setmanal és pràcticament

inexistent» (Figueres, 1990, 87) o «que amb prou feines hi ha un sector de setmanaris» (Guillamet, 1988, 7) són inexpugnables.

Sense sortir del que són dades històriques, ofereixo unes constatacions finals sobre trets que, separadament o complementàriament, il·luminen el procés estudiat:

I) De les 23 publicacions setmanals considerades, 16 van néixer en el període 1974-1984 i 12 en el període 1976-1982. Abans de 1974 només en van aparèixer 2 i, després de 1984, només 5. És indubtable, doncs, que el canvi de règim despertà iniciatives i esperances, però també ho és que gairebé totes es convertiren en frustracions.

II) La precarietat empresarial n'és la nota comuna, però els casos de *Tele-estel*, *Oriflama*, *El Món* i *Set Dies d'Actualitat* semblen indicar que no és aquesta precarietat l'única causa de les crisis.

III) La problemàtica setmanal, com que incideix en un mateix mercat, no es pot separar de la diària. La premsa d'aquesta periodicitat és qualificada «com a parent pobre de la premsa catalana» (Figueres, 1990, 37), mentre que hi ha força unanimitat a valorar uns altres sectors, ja que «la viabilitat de revistes en el mercat català es limita a terrenys especialitzats» (Guillamet, 1988, 17) i «només tenim la victòria guanyada en tres camps: l'àrea local i comarcal, l'àrea institucional i l'àrea especialitzada» (Figueres, 1990, 16).

IV) Allò de què sembla que no es pot dubtar —i la insistència ho demostra malgrat les crisis— és l'existència d'una difusa voluntat col·lectiva de crear premsa setmanal.

V) Potser la història posterior d'*El Triangle* demostrarà que aquesta constatació final no és del tot certa, però tant la supervivència de *Catalunya Cristiana* com la d'*El Temps* semblen demostrar que, ara i ací, no són possibles setmanaris deixats a l'embat de les lleis estrictes del mercat i de la competència.

Bibliografia

(Inclou, només, la corresponent a les citacions que hem fet).

- BERTRAN I PIJUAN, Lluís. *Premsa de Catalunya*. Ajuntament de Barcelona, 1931.
- CAMPILLO, Maria; CENTELLES, Esther. *La premsa de Barcelona 1936-1939*. Barcelona: Centre d'Estudis d'Història Contemporània, 1979.
- FABRE, Jaume. «Més setmanaris catalans conviuran al quiosc». *Capçalera* (gener 1990), núm. 9, p. 28-29.
- FAULI, Josep. «El Món o l'aspiració a la normalitat». *Serra d'Or* (maig 1982), núm. 272, p. 19.
- FIGUERES, Josep M. *La premsa catalana*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 1989.
- «El futur de la premsa d'abast general en català: quin futur?». *Capçalera* (maig-juny 1990), núm. 13, p. 18-21.
- *Informe sobre les perspectives de la premsa en català d'abast general a Catalunya*. Barcelona: El Llamp, 1990.
- GELI, Carles; HUERTAS, Josep Maria. *Les tres vides de «Destino»*. Diputació de Barcelona, 1990.
- GIFREU, Josep. *Sistema i pràctiques de comunicació a Catalunya (1970-1980)*. Barcelona: L'Avenç, SA, 1983.
- GUILLAMET, Jaume. *La nova premsa catalana*. Barcelona: Edicions 62, SA, 1976.
- «Els mitjans d'informació a Barcelona, notes per a un balanç». *Annals del Periodisme Català* (abril-setembre 1985), núm. 3-4, p. 37-39.
- «L'excepcionalitat del català». *Annals del Periodisme Català* (gener-juny 1986), núm. 6-7, p. 6-7.
- *La premsa a Catalunya*. Diputació de Barcelona, 1988.
- *La circulació de la premsa Catalunya-Espanya. Difusió interterritorial*. Generalitat de Catalunya, 1990.
- «La premsa en català, canvi de cicle». *Annals del Periodisme Català* (gener-juny 1991), núm. 18, p. 17-22.
- JONES, Daniel E. «Evolució de l'edició i del consum de premsa diària i setmanal d'informació general als Països Catalans (1976-1984) en relació amb la llengua». A: *Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana*. Vol v: Àrea 4: Mitjans de Comunicació i Noves Tecnologies. Fundació Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, 1989, p. 71-99.
- LARREULA, Enric. *Les revistes infantils catalanes de 1939 ençà*. Barcelona: Edicions 62, SA, 1985.
- MARESMÀ, Assumpció. «Per què no interessa la premsa en català?». *El Temps* (15 juliol 1991), núm. 369, p. 12-15.
- RIERA, Ignasi. «"Arreu". Una altra memòria (fragmentària) de la transició». A: «Tele-estel», «Arreu», «Oriflama», «Canigó» i «Presència». *Cinc revistes catalanes entre la dictadura i la transició*. Diputació de Barcelona, 1984, p. 33-50.
- TORRENT, Joan. *La premsa de Barcelona (1641-1967)*. Barcelona: Editorial Bruguera, SA, 1969.
- TORRENT, Joan; TASIS, Rafael. *Història de la premsa catalana*. Barcelona: Editorial Bruguera, SA, 1966.
- VINYOLES, Carme; LANAÒ, Pau. «Presència. El setmanari valent i compromès de Girona». A: «Tele-estel», «Arreu», «Oriflama», «Canigó» i «Presència». *Cinc revistes catalanes entre la dictadura i la transició*. Diputació de Barcelona, 1984, p. 101-117.

Apèndix

Publicacions estudiades, ordenades i amb indicació del primer número i del darrer (no cal dir que sempre s'hi fa referència a la periodicitat setmanal).

<i>Publicació</i>		<i>Primer</i>		<i>Darrer</i>
<i>Tele-estel</i>	1	(22.7.1966)	191	(19.6.1970)
<i>Patufet</i>	73	(10.9.1971)	167	(29.6.1973)
<i>Canigó</i>	361	(7.9.1974)	807	(26.3.1983)
<i>Presència</i>	315	(20.4.1974)	511	(4.2.1978)
<i>Treball</i>	450	(11.10.1976)	725	(17-22.6.1982)
<i>Arreu</i>	1	(18.10.1976)	24	(3.4.1977)
<i>L'Hora Socialista</i>	7	(25.5.1977)	32	(15.7.1978), s. e.
<i>Oriflana</i>	1	(27.5.1977)	30	(17.12.1977)
<i>Rodamón</i>	1	(3.3.1978)	83-84	(4.1.1980)
<i>La Pipa d'en Roc</i>	1	10.10.1978)	40	(18.7.1979)
<i>L'Hora (de Catalunya)</i>	1	(18.2.1979)	94	(25.2 - 4.3.1981)
<i>L'Esplai</i>	3	(19-25.3.1979)	34	(23-30.11.1979)
<i>Amb Potes Rosses</i>	1	(23.3.1979)	11	(2.6.1979)
<i>Catalunya Cristiana</i>	1	(29.9.1979)		Continua
<i>La Bimba</i>	1	(9.9.1980)	6	(14.10.1980)
<i>El Món</i>	1	(18.12.1981)	338	(13-19.10.1988)
<i>Cul de Sac</i>	1	(22-29.4.1982)	6	(27.5 - 2.6.1982)
<i>El Temps</i>	1	(28.5.1984)		Continua
<i>Ara</i>	1	(21-27.2.1987)	8	(11-17.4.1987)
<i>El Drall</i>	1	(14.11.1988)	14	(15.2.1989)
<i>Set Dies d'Actualitat</i>	1	(17.11.1989)	85	(28.6.1991)
<i>El Triangle</i>	1	(29.1.1990)		Continua
<i>Diari de la Pau</i>	1	(25.1.1991)	7	(8-14.3.1991)

